

У НОВОМЕ САДУ У ПЕТАК 2. ФЕБУАРА 1879.

ПОЗОРИШТЕ

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

Излази свака о дану јаке представе на по табака. — Стоји за Нови Сад 40, а на страну 60 и. месечно. — Претплатата се шаље Корислу Јовановићу, који се из љубави према позоришту примно да разашање овај лист.

СТАРИ ГЛУМАЦ.

(Наставак.)

Та, је ли свет полуудио, или сам ја изгубио памет? Зар нема више ни једног циглог паметног човека? Сваки ме исмева, вара, разговара са мном заједљивим речима. Јеси ли ти то, Корнилијо, или је каква злобна вештица узела твоје обличје, да ме доводи у искушење? Говори, реци ми све, хоћу све да знам! Дакле ја да иде да гостујем, а ти хоћеш овде — да сабираш благо? Сабирај само, сабирај, да бисмо могли славити сјајну, величествену, бурну свадбу, те да бар не допре поругљиви подсмех твојих обожавалаца до наше младеначке одаје! Сабирај само благо, да узмогнемо одгојити нашу децу, али добро запамти, да ћу им свима заврнути шије, ако не буду налик на мене! Ја да иде да гостујем, а ти да останеш овде сама — тако, тако! О, да нејжна, невина девојчета!

Корнилија се није ни мало поплашила од тих речи. Она ми је са свим мирно гледила намрштено чело.

„Давиде, ти си болестан!“ — рече она.

„Па дај мелема мојој бољетини, утеши ме!“

Корнилија зазвони и заповеди собирци, да до сутра све буде спремно за пут. За тим ми рече:

„Кад дођемо у прву варош, приступићемо олтару, па ћемо се венчати!“

„Клети се, лагати, хулити — то је све једно. Жено ти лажеш! Ништа ти не верујем, јер злоба и завист, ма да претерују, говоре ипак истину, а и клевета није никад без икаква основа. Само ми се ваља осведочити, уверити. Радије ћу себи ударити жиг срамоте на чело, него што ћу се дати вући за нос, и волим бити слеп, него да — ма и у сну само — морам са каквог злурадог лица читати: „Јадни Давиде, ти сад уживаш

у ономе, што је другоме већ пре тебе било досадно. Теби су остали пабирци после бербе!“ Рazuмеш ли ме, жено? Моли се богу, али те ни сам бог не ће сачувати!“

На улици сам се сусрео са прним шаптачем.

„Добро што сам те нашао, Давиде. Данас ће се приказивати „Отело.“ Ево ти доносим улогу — једва ти је једном опет пала у део знатнија улога!“

„Отела“ ћу приказивати! — Добро, врло добро! Играју га. Ту сам улогу добро проучио. Данас ми немој шаптати, јеси л' ме разумео? Знам „Отела“ на памет, од речи до речи. — Зар је мени суђено, да ме држе за луду и да ме вуку за нос? Али — потећи ће крв! — Подераћу те на комадиће! — Мене вући за нос — мене — о!“

„Хтео сам ти рећи још нешто —“

„Ваљда ми се и ти већ смејеш? Јеси ли и ти већ постао уљом? Шта?“

„Што булазниш којешта? Хтео сам ти о Корнилији —“

„Корнилија ће остати овде, а ја иде да гостујем — заслужићемо новаца, па ћемо се венчати!“

„Та знам ја, знам ја, за што ти је смањена плата, за што ти се не дају боље улоге као пре, за што ти више не тапшу. — Све ја знам!“ — повиче прни шаптач.

„Ти то знаш? Говори, кажи ми, ко љуби Корнилију? Осведочи ме, докажи ми!“

„Гроф и управитељ сплеткаре против тебе, а и публика је увучена у те сплетке. Млади људи не радо гледе, да прва љубавница има глумца за љубазника, па хоће да вас раставе једно од другога.“

„Гроф — публика —“

(Наставиће се)

ЕРНЕСТО РОСИ.

(Наставак.)

Приказом комада „La morte civile“ развио је Роси најграђивију реторику. Глас му је чисто сликао радњу. Причање његово о мукама у тамници, па о томе како се ослободио, било је тако живо и заношљиво, да је при завршетку грмило позориште од пlesкања занесених и потресених слушалаца.

Ко може да опише бајне гласе нежнога разговора му са љубом, коју види након петнаест година растанка! Роси израђује све улоге своје тако пажљиво, да је у напред одвојно сваки на-гласак, сваки покрет, па ишак се сваки моменат слива тако дивно један у други, као оно талас, кад ниже прстенове по глаткој површини воде.

У тој улози приказао се Роси, више него и у којој другој, да је пластичар. Само талијански

народ, који је из нова родио пластичке уметности, може да има оваке уметнике, који у сваком крету изражавају чисте линије пластике, а кретање им није отуда мање живо.

Да фотограф сними овог росијевог „Корада“ у педесет различитих положаја, слике би те саме, без речи, јасно и разговетно испричалаје сву радњу.

Нек приговара Росију ко шта хоће, његовој заношљивој техници, хармонији му у замисли и извађању нема паре.

Сваки мишљ на руци, на мишици, на лицу, на грудима му ради сугласно, говори својим језиком, а израз тај слаже се са живом речи, слива се с њоме у једну хармонију, као што се сливају различити гласови оркестра.

(Свршиће се.)

ЖИСТИЋИ

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(„Војнички бегунац.“ Позоришна игра у 3 чина, с несмама, од Е. Сиглигетије, посрбно Рада Стратимировић.)

Ова стара, али за то никако радо гледана позоришна игра приказана је 21. јануара о. г. Да ишље своју привлачну силу још никако изгубила, најбољи је доказ, што се публика у приличном броју стекла била и више регије у позоришту са свим испунила. Често те је подузимала нека добра воља, кад си видио, како се тај шарени свет уме од срца смејати. Тако слатко могу се смејати само људи, који су голубије нарави и безазлена срца. Таква је публика најблагодарнија за глумце, који и нехотице добијају све то већу вољу на игру, кад виде, да им свака реч, као оно добро семе, пада у плодну земљу, која ће донети ваљан плод.

О самој представи имамо толико да прибележимо, да је ишла врло добро, да је сваки од наших глумца уложио своју најбољу снагу, само да представа испадне што боље и да су и песме тако добро отпеване, да су г. Ружић и г. Добриновић на бурно захтевање захвалиле публике морали поновити песму „Скини с плећа иушку шару“, а то исто морала је учешти и гњда Љубица Ђорђевића, која је као Јајацијски шегрт врло лепо отпевала песму, којом пуди на продају своје хаје.

II.

(„Злочинчева марама.“ Позоришна игра у 4 радње, с несмама, написао Ђ. Абоњи, за српску позорницу прерадио Ј. М. Шимин.) Приказана први пут у недељу 28. јан. о. г.

Већ смо једаред на овом месту подигли свој глас у хатар укуса, естетике, истине и правде, говорећи о злоупотреби гледача писаца, који силом хоће да у туђу ствар уметну и „свога масла.“ На тај начин престаје оријинал да прелази као такви у имаовину других народа, већ се из

њега истеше неко књижевно чудовиште, које нам љутину на-терује на лице, из њега постаје позоришна карикатура, не-смисао, од ког се најзад и гадимо. То су тако зване „прераде.“ Како би и. пр. било и нама, кад бисмо на којој немачкој позорници видили Краљевића Марка, прерађена у немачког Михла; српску вилу, прерађену у келнерку; цара Лазара као твху кнеза питомих виртембершких Шваба! Тако исто мора бити и Сарду-у, кад види, да су му Французи постали: ићи, вићи; и Абоњији, кад гледи свог класичног бећара као пастирче с естетично-модерним именом: Бранко.

То је злоупотреба, то је грех, то је корупција, коју ваља угушити још у клици, пре него што би отела мања код нас. Шта више, ми чисто замерамо, што се примају такве глуме, или, кад се већ приме, зашто се не прераде онет назад, да као чист и поштен превод угледају света — као што је то једаред управа учинила од „Цврчка у жрвињаку.“

„A betyár kendője“ права је мађарска глума. Особе су типови, вађени из средине најживљег и најпунијег мађарског живота, где бије мађарско било у најжешћој ватри, где се налазе још по где који усамљени оријинали пегдашњих европских страшила. Мађарски коњушар, мађарска крчма, мађарска цура, мађарска жена — тако су сјајно, с таквим апсолутним убеђењем и специфичном оријиналношћу изнесене пред свет, да је запста грехота квартити такво класично плетиво.

За болу потврду наше тврђење навешћемо голу гатку „Злочинчеву мараму.“ Бранко Љуричић, разуздан и силен чикош, бацио је око на Соку, па кћер кримара Боже. Које са своје стране, које гоњен од Соке, учини грозно дело: обеси своју верну и ваљану жену Јелку, да би са Соком

слободније могао животарити, и то је обеси марамом, коју је добро од своје љубазнице. Али сретан удес хтеде, да се марама откине. Јелка се спасе и добегне у оближњу варош, те ступи у службу Величковиће, где се спроводи Величковићки, Андија, загледа у њу. Породица, где Јелка нађе прибежишта, увиђи, да је она ваљана, те реши, да је даде Андији за жену. Јелка не могавши тога дочекати, хтеде да одбегне. Међутим је Бранко, гоњен од гриже савести, од прекора матере своје све већма падао у злочин и заблуду, док се, нападен од Соке, не реши, да похара Величковићку. Ту се сукоби са својом женом, чијом помоћи и одбегне, пошто га беху ухватили. Судски органи, не нашавши Бранка, ухвате Јелку, држећи, да је с њим у договору и одведу је у апс. Бранко то дочује, јави се суду, те избави Јелку, која — пошто се Бранко био убио — своју руку пружи Андији.

Нарално, да је та глума пунна и лепих и грозних момената, који глумчеве силе напрежу до врхуница. Разузданост, бећаризам, самовољство, бујна снага, смелост и злонични славе своје оргије — кроз сваку реч пропишују „а рускта гуерметеци.“ С друге стране се протеже питома грађанска нарав, да нас ипак мало ублажи. Штета, превелика штета, што нам лош укус једног човека поквари потпуно уживавање.

Глумци су учинили бар то добро, што су се маскирали „по мађарски.“ Г. С. Рајковић (Бранко) као „бетвár“ беше запста грозно-диван. Бећ његов облик и глас оспособљавају га за улогу ту, а уметничка приказа, која се у 2. чину, у појави с матером, подиже до врхуница, заслужује свако признање. Какво ли не беше фино иницирање у борби са савешћу, у малаксаном нитковику пред матером! Та у 1. чину, кад се трудио, да забуњује себе које вином, које певањем своје цуре, те да се отресе и помисла на ужасан злочин, који почини пре неколико тренутака!

Гђа С. Максимовићка (Јелка) беше добра и у говору и у кретању. Свој је двострук задатак ваљано приказала. Ту морамо приметити, да нам се свршетак пишичев веома чудним чином, „Јелка“ нађа, после врло кратке борбе, у варучје „Андији“, пет минута после самоубијства мужа свога. — То је, по досадањем карактеру њеном, велика погрешка. Писац би чисто — тога тренутка ради — морао створити нов чин, да бар има одушке у времену.

Гђа Д. Ружићка, (Стана Ђуричићка) у 2. чину, у великој појави са сином Бранком, беше изврсна. То постепено растење њених осећаја од незадовољства до потпуна уверења о ужасној истини, па најзад очајан повратак — беше у свакој витици изучено и добро промишљено, стога и мајсторски приказано дело.

Гђа Љ. Зорићева (Соке) (на хартији беше гђа Л. Хадићева) отпевала је лено и приказала је добро своју улогу. Глас је њен гибак и прикладац, особито у вишим сложевима, а и модулација беше сходна. И ту нам се опет памеће пређашња ствар: другије песме морају извирати из уста крчмарске ћерке, која љуби убјицу, са свим друкчије, него оне, слабе песмице, које се чују при каквој питомој моби из уста обичне дилбер-швалерке. — Прерадајач је мислио, да је добра, ако стрија ма какву песму, па ма се то и не слагало с околностима у глуми.

За г. Добриновића (Пера) већ рекосмо, да је то глумац ванредна дара. То није прости лакријаш, то је композитар, у ког је и нога и парока, и око и глас у хармонији, код

њега дошућује један део други, те излази на позорницу као проучена и складна целина.

Гђа Ј. Поповићева (Величковићка) задовољила нас је у пуној мери. Напиме је у гласу добро појентовала благу нарат, која лежи у њеној узли.

Г. Лукић (Андија) учинио је из своје улоге што беше мотуше. Делокруг му беше сувише узан, али он својски остале у тесноме оквиру свом.

И сад, — при завршетку, нек још која реч падне у хатар гледишта нам. Кад се већ за преводе плаћа (5 ф. од чина), онда би сама управа требала да изbere по коју глуму, те да је испреда својим људима, да је преведу, а у другом случају, да је и не прими. Истинा, кад се појединачнима остави слободан избор, множи се и број нових глума, јер сваки ради на послетку ради добровољно него приморано, али управи стоји до слободне воље такве „прераде“ глуме просто — не примити.

Е. Р.

* (Ред позоришних представа за месец фебруар 0. р.) У петак 2. фебруара: „Звонар богородичине цркве.“ Романтична драма у 5 чинова, написала Шарлота Бирхфайферова, с немачког превео Јован Ђорђевић. — У недељу 4. фебруара: „Границари“. Позоришна игра у 3 чина, с певањем, написао Ј. Фрајденрајх, за српску позорницу удео А. Хадић. — У уторак 6. фебруара: „Ловудска сиротица.“ Позоришна игра у 2 раздела а 4 чина, написала Ш. Бирхфайферова, превео А. Мандровић. — У четвртак 8. фебруара по други пут: „Дипломата старе школе“. Шаљива игра у 3 чина, написао Хуго Милер, превео Бранко Мушићки. — У среду 14. фебруара први пут: „Наши робови.“ Позоришна игра у 5 чинова, написао Сахер-Мазох, превео Сава Петровић. — У четвртак 15. фебруара: „Максим Црнојевић.“ Трагедија у 5 чинова, написао др. Лаза Костић, за српску позорницу удео А. Хадић. — У суботу 17. фебруара први пут: „Лала“. Шаљива игра у 3. чина, написао Е. Сигалети, за српску позорницу прерадио Јустин М. Шимић. — У недељу 18. фебруара с новом поделом улога први пут: „Потурица.“ Драма у 4 чина, од Ивана Кукуљевића Сакинског. — У понедељник 19. фебруара у прославу успомене на Косту Трифковића: „Љубавно писмо.“ Шаљива игра у 1. чину, од Косте Трифковића. — За тим: „Мила.“ Шала у 1. чину, од Косте Трифковића. — После тога: „Школски надзорник“. Шаљива игра у 1. чину, од Косте Трифковића. — На послатку: „Пола вина пола воде.“ Шаљива игра у 1. чину, од Косте Трифковића. — У четвртак 22. фебруара: „Љубав није шала“. Шала у 1. чину, по туђој мисли написао А. Хадић. — За тим: „Доктор Робин“. Шаљива игра у 1. чину, написао Премареј, превео Јован Ђорђевић. — У суботу 24. фебруара први пут: „Дружина“. Шаљива игра у 5 чинова, написао Е. Скриб, превео Драгутин Јовановић. — У недељу 25. фебруара с новом поделом улога први пут: „Вампир и чизмар.“ Позоришна игра у 3 чина, с певањем, од Ј. Сигетије, за српску позорницу прерадио Ј. Ђорђевић. — У уторак 27. фебруара: „Дон Џезар од Базана“. Драма у 5 чинова, написао Димитар, превео Н. — Замена: „Кин“, „Ђаволови записници“, „Париски колодер“, „Мамица“, „Социјалне демократе“.

Издаје управа српског народног позоришта.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

20. ПРЕДСТАВА.

У ПРЕТИПЛАТИ 13.

У НОВОМЕ САДУ У ПЕТАК 2. ФЕБРУАРА 1879.

ЗВОНАР БОГОРОДИЧИНЕ ЦРКВЕ.

Романтична драма у 5 чинова са предигром. По Виктор Иговом роману: „*Nôtre-Dame de Paris*“ прерадила Шарлота Бирх-Пфајферова, с немачког превео Јован Ђорђевић.

ОСОБЕ У ПРЕДИГРИ:

Жервеза	.	Д. Ружићка.	Николет, мадленино дете	*	*	*
Мадлена	{ сељанке	Б. Хадићева.	Понс, сеоски кмет	.	Јовановић.	
Фаншета	из Епернеја	Л. Хадићева.	Цигански арамбаша	.	Марковић.	
Нинета	.	Љ. Зорићева.	Његова жена	.	J. Поповићева.	
Флерета, жервезино дете	M. Максимовићева.		Сељаци, сељанке, цигани, деца, медвед.			

Збива се у Епернеју у Француској око г. 1470.

ОСОБЕ У ДРАМИ:

Клод Фрело, архијакон богородичине цркве у Паризу	.	Ружић.
Квазимодо, звонар богородичине цркве	.	Рајковић.
Феб од Шатопера, млад племић	.	Лукић.
Стотиник краљевих најамника	.	Добриновић.
Пијер Гренгоар } ћаци	.	Рајчевић.
Жац Флетри	.	Шоповић.
Ударда	.	J. Поповићева.
Пепо, циганин	.	Ћирић.
Кроло, циганин	.	Марковић.
Судија	.	Рајчевић.
Наредник краљевске страже	.	Шоповић.
Жервеза	.	Д. Ружићка.
Мадлена	.	Б. Хадићева.
Ренарда, трговкиња	.	Л. Хадићева.
Махијета, њена пођака	.	Љ. Зорићева.
Есмералда	.	C. Максимовићка.

Свештеници, војници, четници, судије, ћаци, цигани, проесјаци, лупежи, грађани, народ. — Збива се у Паризу око г. 1482., на 12 година после предигре.

У недељу 4. фебруара: „Границари“. Позоришна игра у 3 чина, с певањем, од Ј. Фрајденрајха, за српску позорницу удесно А. Хадић, музика од А. Максимовића.

ПОЧЕТАК У 7 А СВРШЕТАК У 10 САХАТА,